

Wie vrijheid wil moet vrijheid inleveren

De privacy volgens Gol

Wie elke vorm van aantasting van democratie en mensenrechten afwijst krijgt teveel de boutade in de maag geduwd dat een beperking van rechten en vrijheden noodzakelijk is om deze democratie te beschermen en in stand te houden. Een korps zoals de rijkswacht beschouwt zichzelf maar al te graag als superman van onze maatschappelijke ordening België anno 1984. De beperkingen die de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer op de privacy legt worden stevast verdedigd met het argument dat deze inbreuken gerechtvaardigd zijn om onze maatschappelijke ordening in stand te houden.

Niemand zal beweren dat een gemeenschap zich niet mag wapenen tegen de misdrijven die haar leden (kunnen) treffen. Zonder in te gaan op de discussie welke feiten nu misdrijven zijn of niet, moet toch worden gesteld dat de vraag naar de wijze waarop deze misdrijven worden bestreden vóór alles een politieke vraag is. Niemand zal dit ontkennen, maar alleen blijkt men hier te vergeten dat er dan ook een politiek antwoord gegeven moet worden, resultaat van een debat dat gevoerd moet worden volgens de democratische beginselen die men beweert te verdedigen.

En dit gebeurt doelbewust niet.

Wanneer u het hiernavolgende artikel over de rijkswacht leest, dan kunt u zich alleen maar afvragen hoe het komt dat de parlementaire onderzoekscommissie-WIJNINCKX het bij een rapport heeft moeten laten zonder verdere stappen te kunnen zetten. Dat de rijkswacht vandaag de dag een staat in de staat is kunnen worden en dat géén enkele regering het nodig vond of aandurfde de antwoorden te eisen op de niet-beantwoorde vragen, laat staan dat gepoogd werd een democratische controle en leiding op het machtscentrum van de rijkswacht te krijgen, kan enkel verklaard worden door het feit dat er zich voor deze politici geen probleem stelt. Blijkbaar is de rijkswacht voldoende onder controle van die macht die liever géén democratische leiding en toezicht wenst.

Niemand zal ontkennen dat het functioneren van een korps zoals de rijkswacht een politieke zaak is. Alleen blijkt men hier eens te meer te vergeten dat er dan ook een politiek antwoord gegeven moet worden, resultaat van een debat dat gevoerd wordt volgens de democratische beginselen die men beweert te verdedigen. En even doelbewust vergeet men dat ook het dagelijkse functioneren van een korps zoals de rijkswacht volgens democratische beginselen dient te gebeuren.

Thans kan het gebeuren dat de rijkswacht een razia voor een complete provincie op touw zet zonder dat de parketten daar ook maar iets vooraf van weten. Het beleid is in handen van een generale staf die enkel aan zichzelf verantwoording verschuldigd is.

Privacy en rijkswacht hebben merkwaardig veel met elkaar te maken.

Het bestaansrecht van de rijkswacht, de excuses

voor de niet te ontkennen excessen en François-praktijken, de verregaande beperkingen op de privacy, dit alles kan enkel verteerbaar gemaakt worden door het als 'noodzakelijk kwaad' te verkopen aan het publiek dat dan moet geloven dat het in ruil daarvoor een betere en efficiëntere misdaadbestrijding krijgt.

En dat zal dan wel ten dele juist zijn. Wanneer in België een avondklok wordt ingesteld en elke straat om de vijf minuten gezegend wordt met een rijkswacht-patrouille (dit laatste is bij wijze van experiment nog gebeurd in de Gentse studentenwijken), dan zal misdadig gedrag wellicht wel vermeden kunnen worden of opgespoord. Voeg er nog camera's en luisterposten bij... Eenvoudiger nog zou zijn dat elk een die op het Belgische grondgebied verblijft een criminogene zender-verklikker wordt ingeplant die de ondertussen flink uitgebreide rijkswachtcomputer perfect toelaat te registreren hoe het gesteld is met de hartslag, het adrenalinegehalte, de graad van alcohol en de hersenactiviteiten, en ook mededeelt waar het 'subject in voorlopige vrijheid' zich bevindt; elke afwijking van de normale curve zal het centrale commando toelaten een micro in te schakelen om te achterhalen of de man zijn vrouw slaat dan wel een orgasme bezorgt. Dat men, ten einde de mensenrechten te respecteren, begint met al wie een beschreven strafblad bezit.

Gelukkig is dit een absurd aandoend voorstel. Alleen moet het duidelijk zijn dat het bestrijden van misdrijven en de gevraagde inlevering van vrijheid en privacy tegenover elkaar moeten worden afgewogen. En waar liggen de consequenties: als men het zender-systeem verwerpt, waarom de telefoon-tap van GOL dan wel aanvaarden? Waar ligt dan de grens?

In welke mate laten we een afbreuk toe van onze rechten en vrijheden, onder meer privacy, om meer veiligheid te krijgen? En wat precies moeten we inruilen om wat te krijgen? Dit is onmiskenbaar het eerste niveau waarop elke discussie over het fundamentele grensgeschil tussen vrijheid en de beperking ervan ten voordele van ordehandhaving en misdaadbestrijding moet worden gevoerd. Wie deze discussie uit de weg gaat of vervalst is géén democraat.

Er dringt zich een fundamentele filosofisch-politieke discussie op, gekoppeld aan een kosten-baten-analyse waarin concreet moet worden aangetoond dat elke gram vrijheid die wordt prijsgegeven méér voordeel dan nadeel oplevert voor de gewone burger: hier moet met een apothekersweegschaal worden gewerkt, want vrijheid is te kostbaar.

Privacy is een mensenrecht; het beknootten ervan is het beperken van een mensenrecht. In beginsel gebeurt dit wel om de veiligheid van de persoon en zijn goederen te waarborgen. Het recht op fysische en materiële integriteit is onmiskenbaar een grondrecht. Waar deze beide grondrechten in conflict met elkaar komen dient een waardeschatting gemaakt te worden en uitgewerkt in praktisch hanteerbare (en controleerbare) richtlijnen. De concrete

uitwerking dient dan getoetst te worden aan een kosten-baten-analyse: elke beperking waarmee vrijheid wordt gehypothekeerd moet een effect sorteren dat het belang van deze inbreuk meer dan verantwoordt.

En dat het maatschappelijk effect opweegt tegen de inbreuken van het wetsontwerp-GOL en het bestaan van de rijkswacht wordt niet aangevoerd, laat staan dat men de moeite zou doen om het te bewijzen. Het debat wordt gewoon uit de weg gegaan. Het blijft bij *Bild-Zeitung*-argumentatie in de trant van 'het beschermen van de burgers tegen de grote toename van het geweld en het terrorisme'.

Méér en meer wordt de vrijheid verkaveld en begrensd: het is duidelijk de overheid die steeds weer de grenspalen weet te verplaatsen ten nadele van de burger. Het gebeurt niet met spectaculaire acties, vooral niet wanneer de burger zijn bezetters binnenhaalt als bevrijders: de 'macht' voert een vuile oorlog tegen een vijand die nauwelijks beseft wat er gaande is.

Deze problematiek verdient niet alleen een globale en democratische bespreking, de tijd is er ook voor aangebroken.

Wanneer straks het Strafwetboek (wat onvermijdelijk ook zijn weerslag zal hebben op de strafvordering) wordt herschreven, zal ook meteen de opdracht en de macht van de onderzoeksrechter en het complete gamma opsporingsambtenaren terug onderzocht moeten worden: hier wordt de kans geboden om een fundamentele discussie te voeren over de grensafbakening tussen vrijheid en repressie. Het complete onderzoeksarsenaal, inbegrepen de vrijheidsbeperkingen, de onderzoeksmethodes en de beperkingen van rechten en vrijheden, dienen dan in een coherent kader geplaatst en uitgewerkt te worden.

Niemand zal ontkennen dat dit vóór alles politieke vragen zijn. Alleen blijkt men nog eens het zoeken naar een politiek antwoord uit de weg te gaan en is men als de dood voor een debat dat gevoerd wordt volgens de democratische beginselen die men beweert te verdedigen.

Net zoals de hervorming van het Strafwetboek wordt vertechniseerd en dan ook overgelaten wordt aan een 'deskundige' die, ook al wordt hij dan 'koninklijk commissaris' genoemd, niet dezelfde democratische waarborgen kan bieden als het parlement, is het gevaar dat dezelfde techniek wordt toegepast met de hervorming van de strafvordering zeer reëel. Dat elke fundamentele wetgeving van de N.V. België wordt geproduceerd door de raad van beheer en haar deskundigen is tekenend. De algemene vergadering kan het nog wel hebben over de afschaffing van het misdrijf overspel, hoewel lieden aldaar nog een deurwaarder bevoegd willen maken om de 'daad' vast te stellen; of hoe een inbreuk op de privacy van het grootste kaliber door het justitieel apparaat wordt geprivatiseerd en in handen wordt gegeven van privé-detectives.

Rijkswacht en privacy hebben ook nog gemeen dat zij mooi illustreren hoe de (politieke) uitvoerende

macht in feite de rechterlijke macht wantrouwt. Hoewel geen enkele magistraat nog benoemd of bevorderd wordt zonder de steun van een partij, weze het toch gezegd dat de magistraten toch nog hun onafhankelijkheid kunnen bewaren tegenover de uitvoerende macht.

Is het dan daarom dat een korps zoals de rijkswacht werd opgezet en functioneert buiten de directe controle van de parketten? Is het dan daarom dat de uitvoerende macht zichzelf de vrijbrief geeft om tot af luisteren over te gaan?

Het kan nauwelijks anders. Vooral in het ontwerp-GOL is het duidelijk dat elk middel dat de regering toelaat om burgers af te luisteren moet worden beschouwd als een feit dat strafrechtelijk vervolgbaar is, en strafbaar is met de vereiste minimumstraf, om het de onderzoeksrechter mogelijk te maken te vervolgen. Nochtans behoudt de regering zich impliciet het recht voor dit misdrijf niet kenbaar te maken aan de daartoe grondwettelijk bevoegde macht maar kan zij zelf het onderzoek voeren en tot op zekere hoogte leiden. Ook tussen de ons zo vertrouwde drie machten wordt een vuile grensoorlog gevoerd. Als het ontwerp-GOL ooit wet wordt en de rijkswacht blijft wat ze is, zal dit de zoveelste overwinning zijn voor de uitvoerende macht.

Niemand zal ontkennen dat het inleveren van vrijheid een fundamentele politieke vraag is. Alleen blijkt men te vergeten dat er dan ook een politiek antwoord gegeven moet worden, resultaat van een debat dat gevoerd wordt volgens de democratische beginselen die men beweert te verdedigen. Wie dit niet doet is geen democraat. Wat doet GOL?

W. DEBEUCKELAERE

Tegenspraak

**kritisch tijdschrift over recht
en maatschappij**

is een uitgave van v.z.w. Tegenspraak,
Maurits Noëstraat 104, 3046 Vaalbeek

Hoofredactie:

Thor Bergens (advocaat), Willem Debeuckelaere (advocaat), Paul Geerts (advocaat), Bernard Hubeau (jurist BRT), Ludo Kools (advocaat), Mark Lambrechts (juridisch adviseur), Lieven Lenaerts (advocaat), Jef Nietvelt (advocaat), Mark Rummens (advocaat), Fernand Tanghe (navorser), Harry Willekens (UIA)

Deelredacties:

Arbeid en onderneming: Wilfried Rauws, Liliane Versluys

Instituten van het privaatsrecht: Liliane Versluys, Harry Willekens en Fons Heyvaert

Overheid: John Vervaele en Koen Raes

Rechtshulp: Ties Prakken

Redactieadres:

Maurits Noëstraat 104, 3046 Vaalbeek
tel. 016/23 99 91

Ingezonden stukken dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals verwoord in de auteursinstructie, die op het redactieadres beschikbaar is.

Aanbevolen citeerwijze:

Tegenspraak, 1984, nr. 1, p. 5.

Abonnementen

Uitgeverij Kluwer rechtswetenschappen
Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne
tel. 03/324 78 90

Prijzen van 1984 (6 nummers, inclusief BTW en verzendkosten)

500 fr.: studenten en advocaten-stagiair

750 fr.: particulieren

1000 fr.: instellingen.

Verantwoordelijke uitgever: A.M. Mys,
p.a. Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne

Inhoud

Editoriaal

Wie vrijheid wil moet vrijheid inleveren. De privacy volgens Gol (W. Debeuckelaere)	1
Privacy, af luisteren en bespieden: het wetsontwerp-Gol (W. Debeuckelaere)	3
Privacy, recht en informatica: het wetsontwerp-Gol (W. Debeuckelaere)	18

Tribunes

Bij de rijkswacht	21
A. Negri-Case: de geschiedenis op de beklagdenbank (tweede deel) (J. Vervaele)	27

Rubrieken

Rechtshulp	33
Sociaal	34
Personen- en familierecht	36
Wonen, huren, huisvesting	37

Boekbespreking

Cursief

Uw dienstwillige confrater	53
----------------------------	----